

CAMPS SEMÀNTICS

LÈXIC

CAMPS SEMÀNTICS

- ▶ Els **camp semàntics** són conjunts de paraules que, tot i designar conceptes diferents, pertanyen a una mateixa àrea de la nostra experiència.
→
- Exemples: camp semàntic marítim Inclou totes aquelles paraules que tenen relació amb el mar(peix, vaixell, onada)

CAMPS SEMÀNTICS

- Dins dels camps semàntics, encara podem organitzar les paraules dins un altre subnivell: les **famílies**.
- Les famílies són conjunts de mots que fan referència al mateix àmbit de significació.
  - Exemples: Dins del camp semàntic del mar, tenim diversos conjunts de mots. Peixos (tauró, lluç, sardina...), vaixells (barca, canoa, llagut, transatlàntic...), tipus de navegació (a vela, a motor, a rem...).

CAMPS SEMÀNTICS

- ▶ Hi ha famílies que no comparteixen la mateixa arrel.
  - Exemples: tauró, lluç, sardina...
- ▶ I famílies que sí la comparteixen.
  - Exemples: mar, marítim, maresme, marina, maregassa, maror, mareig, marejar...

DERIVACIÓ I COMPOSICIÓ

FORMACIÓ DE PARAULES

1. LA FORMACIÓ DE PARAULES

- ▶ Totes les llengües amplien el nombre de mots que tenen segons les necessitats dels seus parlants.
- ▶ La llengua té una sèrie de recursos per formar el lèxic:
  - 1. Habilitació**
  - 2. Derivació**
  - 3. Composició**
  - 4. Préstecs o manlleus**
  - 5. Cultismes.**

1.1. HABILITACIÓ

- És fer servir una paraula que ja existeix a la llengua i, sense canviar-ne la forma, donar-li un significat diferent i nou. Alguns d'aquests nous significats tenen per origen la comparació: per la forma, per l'ús, pel color...

Exemples:

- ratolí (animal rosegador/element d'accés a l'ordinador)
- atlas (nom d'un gegant mitològic que duia la bola del món/representació gràfica del món, col·lecció de mapes).
- dinar (verb/substantiu, àpat)

1.2. DERIVACIÓ

- S'afegeix (al davant, al mig o al darrere) un afix a l'arrel d'un mot per crear una paraula nova.

Exemples:

- ric – riquesa, enriquir...
- peix – peixater, peixateria...
- dormir – dormilega, endormiscar, dormitori...

1.3. COMPOSICIÓ

- ▶ Dos mots que ja existeixen en formen un de nou que té un significat diferent.

Exemples:

- gratar + cels – gratacels (edifici de molts pisos que sembla com si gratés el cel).

1.4. PRÉSTECES O MANLLEUS

- S'adapten mots d'altres llengües.

Exemples:

- futbol (de l'anglès *football*)
- espaguetis (de l'italià *spaghetti*)

1.5. CULTISMES

- ▶ Paraules formades a partir de recursos llatins i grecs.

Exemples:

- Biologia (BIOS + LOGOS = ciència de la vida)

1.6. SIGLES

- ▶ Paraules formades a partir de les inicials d'altres paraules.

Exemples:

- ovni (Objecte Volador No Identificat)
- ONG (Organització No Governamental)
- IEC (Institut d'Estudis Catalans)
- Itv (Inspecció Tècnica de Vehicles)

2. LA DERIVACIÓ

- És un dels procediments més rics de la llengua per formar paraules noves.
  - Exemples: groc: grogor, grogós, groguejar, groguenc, groguesa, esgrogueir-se, esgrogueïment, engroguissat...
- A partir del **lexema** d'un mot podem afegir-hi un o més **afixos** i crear mots derivats:

in+humà	prun+era	sol+itud	got+ell+ada
afix+lexema	lexema+afix	lexema+afix	lexema+afix+afix

2. LA DERIVACIÓ

- No podem confondre **derivació** i **flexió**.
- Els morfemes de derivació aporten un significat nou, mentre que els morfemes de flexió ens indiquen el gènere i el nombre (morfemes gramaticals nominals) i la persona, el nombre, el temps, el mode i l'aspecte (morfemes gramaticals verbals).

2.1. TIPUS D'AFIXOS

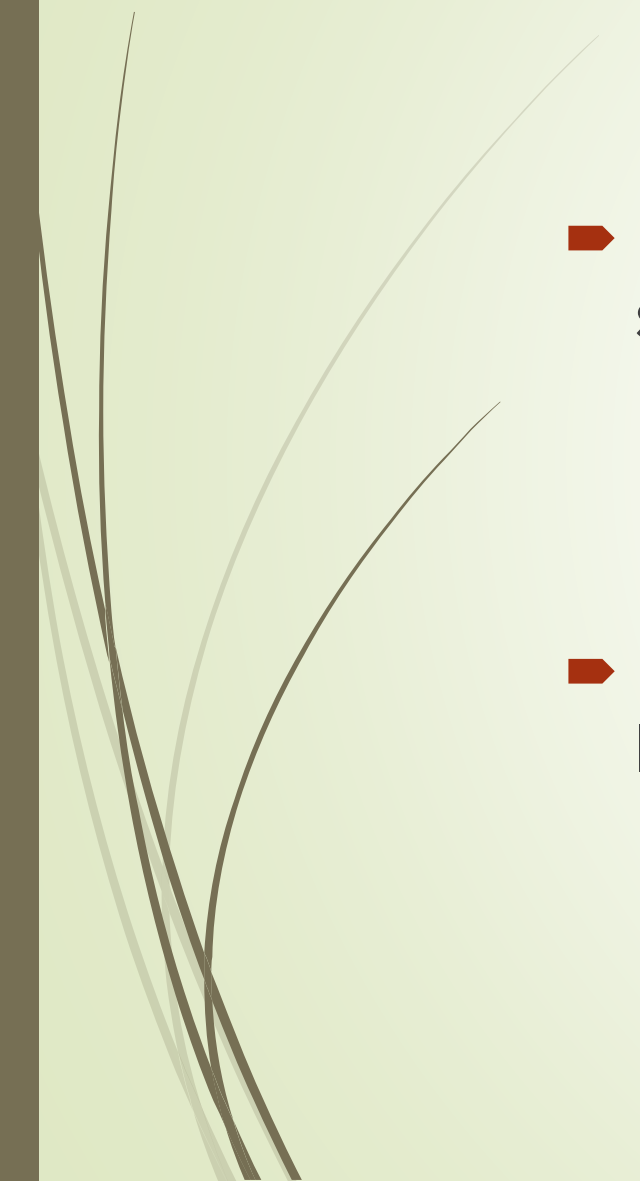
- Els afixos reben un nom diferent segons la posició que ocupen respecte al **lexema**:
  - **Prefixos** → Davant del lexema
(**a**simetria, **bes**avi, **ex**president, **trans**portar)
  - **Sufixos** → Darrere el lexema
(fuster**er**, envej**ós**, paper**assa**, xerr**aire**)
  - **Infixos** → Entre el lexema i el sufix
(crid**an**er, ferr**eter**, llarg**ar**ut, punx**eg**ut)

2.1.1. PREFIXOS

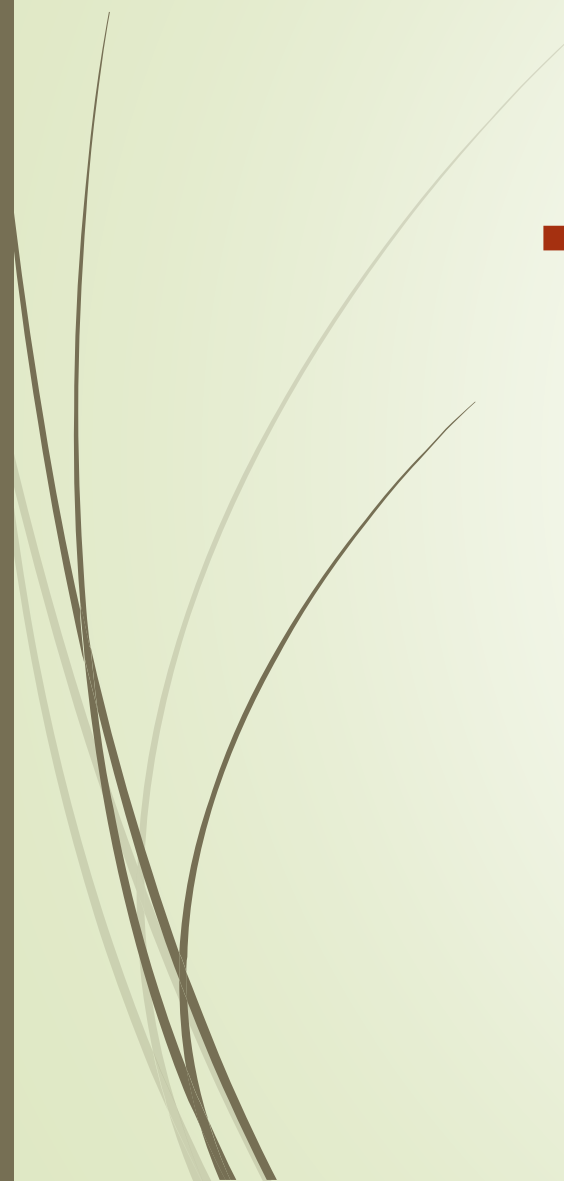
- ▶ Els **prefixos** provenen generalment:
  - d'un adverbí (**ben**parlat, **mal**carat)
  - d'una preposició (**a**dormir-se, **en**raonar)
  - N'hi ha d'altres que tenen un origen culte i provenen del llatí o el grec (**in**travenós, **ne**ogòtic).

-
-
- ▶ Els prefixos tenen un significat concret: **pre-** (abans), **sub-** (sota, per sota), **semi-** (meitat)etc.
    - Exemples: preadolescent, submarí, semicercle...
  - ▶ No acostumen a canviar la categoria gramatical del lexema.

2.1.2. SUFIXOS

- ▶ Els **sufixos** són molt utilitzats per crear paraules noves (que poden canviar o no de categoria gramatical).
- ▶ Aquest procediment comporta sovint **canvis fonètics** i canvis **ortogràfics** en el lexema.
  - Ortogràfics: llop**p**-llob**bató**, forat**t**-forad**et**, groc**c**-grog**ós**, blau**u**-blav**ós**, bo**ig**-boja-bog**eria**, lle**ig**-llet**or**-llet**gesa**...
  - Fonètics: ric**c**-riqu**esa**, pla**ç**a-plac**eta**, botig**a**-botig**uer**, aig**u**a-aig**ü**era, taron**ja**-taron**ger**, gos**s**-goss**era**...

-
-
- ▶ Els sufixos també tenen un significat: **-et** (diminutiu), **-às**, **-ot** (augmentatiu), etc.
    - Exemples: homen**às**, man**eta**, petit**ot**...

2.1.3. INFIXOS

- ▶ Els **infixos** no són tan abundants com els prefixos i els sufixos, i no tenen un significat concret, però afegeixen algun matís (d'activitat, d'intensitat, de disminució, despectiu...) que marca diferències amb els mots primitius i amb els altres derivats.

Mot primitiu	Derivat	Derivat amb infix
ferro	ferrer	ferre ter
parla	parlar, parlador	parl ote jar
cant	cantar, cantaire	cant usse jar
llarg	allargar	allarg ass ar
prim	aprimar-se	esprim atx at

3. LA COMPOSICIÓ

- ▶ La **composició** és un altre recurs de formació de paraules
- ▶ Consisteix a formar una paraula nova a partir de dues que ja existien en la llengua. Aquesta paraula composta tindrà un nou significat.
  - Exemples: Rentaplats, eixugamans, tramvia...

3.1. FORMACIÓ DE SUBSTANTIUS

verb + substantiu

bufanúvols, cagadubtes, trençalòs, espiadimonis, caçapapallones, salvavides, tallafoc...

substantiu + adjectiu
adjectiu + substantiu

salfumant, aiguardent...
migdia, mitjalluna, plataforma...

substantiu + substantiu

ferrocarril, tramvia...
nord-est, nord-oest, camió-cisterna, decret-llei...

formats a partir d'onomatopeies

poti-poti, xup-xup, tic-tac...

altres combinacions

passavolant, parenostre...
no-res, no-violència, cul-de-sac...

3.2 FORMACIÓ D'ADJECTIUS I VERBS

FORMACIÓ D'ADJECTIUS

substantiu + adjectiu

caragirat, carabrut, llenguallarg, garratibat, maldient, pèl-roig

adjectiu + adjectiu

agredolç, anglosaxó, indo-xinès, hispanoamericà, francoprovençal

FORMACIÓ DE VERBS

substantiu + verb

capficar, aiguabarrejar-se

adjectiu + verb

primfilar, migpartir

3.1.3. FORMACIÓ D'ALTRES MOTS

FORMACIÓ D'ADVERBIS

adverbis

amunt, avall, enlaire, daltabaix, aleshores, tanmateix, endavant, enrere...

- Hi ha mots compostos que poden formar derivats:

Nova York – novaiorquès

capicua – capicular

Costa Rica – costa-riqueny

xiu-xiu - xiuxiuejar

3.2. MECANISMES DE COMPOSICIÓ

- S'obtenen mots compostos a partir de dos mecanismes diferents: la **juxtaposició** i l'**el·lipsi**.

JUXTAPOSICIÓ

- És la unió de dos o més elements sense alterar cap llei gramatical (ordre de les paraules, concordança...).
- Exemples: Riba-Roja, migdia, figaflor, maldecap, allioli, centpeus...

EL ·LIPSI

- És la unió de dos o més elements de manera forçada, mitjançant la transgressió de les lleis gramaticals i, fins i tot, prescindint d'algun dels elements inicials.
  - Exemples: ferrocarril (carril de ferro), cara-xuclat (cara xuclada), cobrellit (cobreix el llit), alçaprem (alça i prem), camallarg (cama llarga), solcuit (cuit, cremat pel sol), grecoromà (grec i romà), colltòrcer (tòrcer el coll), primfilar (filar prim)...

